

Marina
Stepnovová

Bezbožná
ulička

Súčasná ruská próza.

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Marina
Stepnovová

Bezbožná ulička

Z ruštiny preložil
JÁN ŠTRASSER

slovarť

Copyright © Marina Stepnova 2014

The publication of the book was negotiated through Banke, Goumen
& Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com)

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2017

Translation © Ján Štrasser 2017

ISBN 978-80-556-1483-0

Published with the support
of the Institute for Literary Translation (Russia).

Táto kniha vyšla s láskavou podporou
Prekladateľského inštitútu v Rusku.

AD VERBUM

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie
reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani
elektronickými, ani mechanickými a ani vo forme fotokópií, nahrávok,
ani prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému
a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Prvá kapitola

Po Mali ostala len baklava.

Nik nevedel, čo je to. No je to chutné.

Sto vlašských orechov (ja viem, sú drahé, no nič sa nedá robiť, sviatok je sviatok) pomelieme na mäsovom mlynčeku. Je železný, ťažký, na stolčeku po ňom ostáva zradná priehlbina, rúčka sa krúti s krvilačným škripotom, človek ho cíti až v pleci. Keď sa melie mäso na fašírky, mlynček sa musí najmenej trikrát rozobrať. Na smrtiace nože sa namotávajú šlachy. Ale orechy idú dobre. Rýchlo.

Dva a pol buchtičky. Za deväť kopejok jedna.

Hnedasté, takmer štvorcové, zlepené tučnými bokmi. Navrchu tmavohnedé a lesklé. Sú aj za desať kopejok – s hrozienkami. Zvyšnú polovicu šup do úst, no nie naraz, ale jemne si odštipkávať. Nieкто ich ľúbi s maslom, ale to je už naozaj navyše. Smrť tepnám. Do kuchyne vchádza mačka, sklesnutá pre svoje čudné stravovacie návyky (zelený hrášok, harmančekový čaj, potajme sa jej podarilo vypiť pohárik portského, ráno jej bolo veľmi zle). Zacítila hrozienka, vrieska naliehavo ako opozičník na protestnom mítingu. Bude sa treba s ňou podeliť, ale to je v poriadku, bez hrozienok sú buchtičky ešte chutnejšie. Teraz sa už také nepečú, a to je škoda. A mačka je dávno na druhom svete.

Buchtičky treba pomliaždiť rukami, preto je dôležité, aby boli včerajšie, trochu oschnuté. Ešte dôležitejšie je nezlupnúť ich hneď ráno s čajom. Preto ich treba dať do košíka na chlieb, ďalej od seba, nech nás nepokúšajú. Obžerstvo, smilstvo, lakomstvo, hnev, smútok, sklúčenosť, ctibažnosť, pý-

cha. Svätý Ignatij Briančaninov. Rinčiaci štít a meč svätosti. Odpustenie dajž mi, Pane, bo ja červ som, hovädo som, a nie človek, urážka ľudí som. Veľmi ma teší. Aj mňa. Mimochodom, protestanti nahrádzajú sklúčenosť lenivosťou, a to veľa vecí vysvetľuje. Veľmi veľa. Lebo kresťan, ktorý má zakázané byť sklúčený, nie je brat kresťanovi, ktorý má zakázané hľiviť. A podrezaných, utýraných, zabitých v mene toho sú celé zástupy.

Amen.

Pravdaže, buchtičky sú konvencia. Neskorší výmysel. Cudzie haky-baky na prísnom kánonickom texte. Poznámky na okrajoch. Spočiatku bol iba med, vlašské orechy, anízové semiačka. Muškátový oriešok. Buchtičky sa prikmotrili vo vyhnanstve, vlastne nie buchtičky, pravdaže, chlieb. Večná núdza. Strach z hladu prerástol do DNA. Supermarkety v stredomorských krajinách sú doteraz plné suchárov všetkých druhov a značiek. Starostliví roľníci. Všetko dojeme, zhrnieme do drsnej dlane aj tú najmenšiu omrvinku. A tamtí boli utečenci bez najmenej nádeje na milodar. Kdeže buchtičky. Pozhříňali do plnky všetky zvyšky jedla, ktoré si dokázali vyprosiť alebo nájsť. Tešili sa na nadchádzajúci sviatok. Chystali sa. Vzrušovali sa.

To mama vymyslela pridávať buchtičky? Alebo azda mama mama? Hovorila o tom? Spomínaš si?

Odvracia pohľad. Nehovorí nič. Zasa.

Dobre. Tak teda džem z ruží.

Voľakedy sa vôbec nedal kúpiť. Jedine mať príbuzných na juhu, ničť si žalúdok a nervy všetkým tým únavným táraním, večnými srdcervúcimi hádkami, nadšeným kvílením, neočakávaným príchodom celej karavány či dediny (v pondelok, bez upozornenia, ráno o šesť tridsať). A vieš, že naša Žužunka sa vydala, pamätáš si predsa Žužunu? Nepamätám si a nechcem vedieť! No vtom sa z praskajúcich kufrov a krámov s nežným šuchotom vynára tajomný pohárik. S cukrom premiešané lupene ruží. Lahodná a zároveň štiplavá hor-

kosť. Chuť a vôňa ženy. A to sa nedalo poslať ako balíček, božetymôjdobrý?!

Džemu z ruží sa dáva polievková lyžica, nie viac, lebo...

Doparoma. Telefón.

Áno, dobrý deň. Nie, nepochopili ste to správne. Vo vašom prípade je lepšie užiť tri milióny jednotiek, nie jeden a pol. Nemáte? Tak si dajte dvakrát po jeden a pol. Vy už viete kam. Úprimnú sústrasť.

Áno. Dovidenia.

Takže ruže. Musím sa hneď priznať, že nijakú južnú krv a príbuzných nemám. Som taký pravý Rus, až je to nepríjemné. Čistý lieh, ktorý sa nehodí vôbec na nič. Ani na dezinfikovanie. Na pitie či ošetrenie rany ho treba zriediť čistou vodou. Inak spáli všetko do tla. Vo svojej deväťdesiatšesťpercentnej božskej podobe sa lieh hodí akurát na sterilizáciu. Je nepríjemné uvedomovať si, že si sterilný. A vôbec je nepríjemné uvedomovať si seba. Čo i len kvapka inej krvi by môjmu životu dala celkom iný zmysel. Ale niet jej.

Dovoľte, aby som sa predstavil – Ivan Sergejevič Ogariov.

Nie, nie som príbuzný toho, ani priateľ tamtoho.

Aj Ivan Sergejevič je len čistá reminiscencia.

Som lekár.

Lekár. Nič viac.

* * *

Do baklavy sa ešte pridávajú višne. Presnejšie, višňový džem, aj ten je špeciálny. Bez kôstok a bez sirupu, prakticky tmavé hladké suché višne, natlačené do litrového pohára. Jedna krajšia ako druhá. Kôstky sa vyberali vlásenkou. Pamätáte sa na tie vlásenky? Drôtik ohnutý do tvaru písmena U, trochu zvlnený, s drobnými guľôčkami na ostrých koncoch, aby sa neporanila jemná koža. Zdvihnuté lakty, rýchle pohyby nevidiacich prstov, zapletajúcich na zátylku uzol, vtáčí sklon hlavy. Vrkoč. Cestička. Kučierky na nežnom nízkom čele a vzadu

na šiji. Rýchla nezrozumiteľná otázka cez smejúce sa vlásenky, stisnuté v zuboch. Krajšia ako žena, ktorá si upravuje účes, je iba žena, do ktorej si zaľúbený. Škoda, že sa teraz všetky strihajú nakrátko, hlupane.

Maľa mala dlhé vlasy. Maľa ako taká – bola.

Vykôstkovať višne trvá dlho, je to piplavá robota, lepšie sa to robí dvom alebo aj trom, no aj tak sa zababreš až po uši, šťava sa potom nedá ničím vyčistiť, choď preč, nemotaj sa ustavične medzi ženami, veď ty si chlapec, akože ničím, milá moja, keď sa správne čistí? Vezmeš pol čajovej lyžičky citrónovej šťavy...

Vlečiem sa, občas sa obzriem a naschvál šúcham nohami, do sandálov sa mi naberá piesok, suché ihličie, lepkavé neviditeľné príznaky budúcich masliakov – cudzia primoskovská chata, krehké drevené krokvy uplynulého detstva.

Som chlapec. Vyháňajú ma. Neprijímajú ma.

Už chápem, že je to tragédia, no ešte mi nedochádza, že to tak bude vždy.

Vypitvané višne sa dávajú do veľkého medeného lavóra s drevenou rúčkou a varia sa podľa nového receptu Agafie Michajlovny bez pridania vody. V Anne Kareninovej, pamätáte sa? Kdeže, ako by ste si to mohli pamätať... Dámska spoločnosť na terase, šitie detských košielok, pletenie povojníkov. Tehotná Kitty. Koláč Ankeovcov. Citróny, maslo, nenávisť – rovno z pivnice, studené. Vari vedel úbohý Nikolaj Bogdanovič Anke, najmilší doktor, profesor katedry farmakológie, všeobecnej terapie a toxikológie Moskovskej univerzity, tajný radca, nar. 6. decembra 1803 v Moskve v kupcovej rodine, zom. tamtiež 17. decembra 1872, že koláč podľa jeho receptu získa takú úžasnú nesmrteľnosť? Ľubov Alexandrovna, za slobodna – ó, tá hudba nelegitímnej vášne! – Islavinová, vydatá – ó, tá drsná próza manželstva! – Bersová. Najdrahšia a večne tehotná manželka Andreja Jevstafieviča Bersa, tiež lekára.

Kolegovia. Jedovaté bratstvo.

Váš názor neznesie nijakú kritiku, priateľu. Vaša prax je trieska v mojom zadku. Váš úspech je výsledok poľutovaniahodnej hlúposti verejnosti, ktorá to najcennejšie, čo má – vlastné zdravie –, zveruje nevzdelaným šarlatánom. Ste žalosťný diagnostik. No keď nadíde váš čas umierať, brať malými dúškami (pred a po, aj namiesto jedla) svoju dávku pozemského utrpenia, všetci sa zídeme pri vašom smutnom lôžku, všetci, všetci do jedného dáme dokopy plešaté hlavy a vyplznuté krídla a budeme vás obetavo, horľivo liečiť, nebudeme sa na nič spoliehať, ale predsa len sa budeme modliť a nevezmeme nijaké peniaze, nie, nie, od svojich neberieme, za svojich sme na kolenách zadarmo, lebo aj tak je nás príliš málo, nás skutočných vyvolených žrecov pravého boha. Lekárov.

Tridsať minút. Tridsaťpäť.

Masírujte vy, kolega, ja už nevládzem.

Rebrá dolámané v mene miznúceho života. Zástava srdca.

Čierne kruhy. Ľadový pot dolu chrbtom. Terapia zúfalstva. Nijaké príznaky životaschopnosti. Mozog umrel, skôr ako sme začali.

Napriek tomu masírujte!

Neskoro. Umrel.

Opekaný na ražni za nesprávnu diagnózu, zabitý rozbesneným tupým davom, otrávený baktériou cholery vypitou na ex, nakazený pacientom, vyhorený do tla, prepchaný aterosklerotickými pláťmi, rozrezaný, rozdrvený na prach nezvládnuteľnou zodpovednosťou.

Slúžil ako medený kotlík. Kým sa neprepálil.

Zložme svätožiari, kolegovia! Je o jedného lekára menej.

Doparoma, kam ma to opäť zavielo? Prepáčte.

Takže Nikolaj Bogdanovič Anke. Koláč Ankeovcov. Recept, nadiktovaný Ľubov Alexandrovne Bersovej, svokre Tolstého (Leva Nikolajeviča, to je jasné, ďalší dvaja s tým nemajú nič). Keď si ho zapisovala, od námahy vyplazila čierny jazyk. Čo to máte s jazykom, Ľubočka? Drevené uhlie. Brezové. Vybera-

la uhliky striebornými klieštikmi zo zvláštnej škatuľky, prehltala ich, dusila sa – škripanie zubov, antracitové omrvinky, obeh uhlíka v prírode, čierne trpiace oči, kosť a koža. Raz budeme všetci opäť diamantmi. O milión alebo o viac rokov. A prečo vlastne uhlie, čo je to za čudná vášeň? Osem detí. Starý láskyplný manžel. Toxikóza. Nekonečná toxikóza. Uhlie je len mierny variant vybočenia z normy, iné sa v tehotenstve napchávajú čerstvou omietkou, kúskami tuhy z ceruziek, ba aj hlinou. Matka sa raz priznala, že keď ma čakala, jedla mydlo – glycerínové, napoly priezračné, zelené ako fľaškové sklo. Jediný takmer okrúhly kúsok, hladký ako žabica. Čísi darček. Z dovozu. Časy všeobecného nedostatku. Šetri-la si ho, aby jej vydržalo celé tehotenstvo. Jemne ho hryzka-la prednými zubami. Ako myška. Zaväzovala čosi vo svojom vnútri, budovala, rodila. Ktovie, čo z toho mydla vzniklo vo mne. Krvný obeh? Kostra? Duša, mydlová, neistá, slankas-tá na chuť?

Keby ste vedeli, z akých je smetí.

Džem na baklavu ako v Anne Kareninovej, bez vody, sa tiež varí podľa receptu Ankeovcov.

Nemáte radi Tolstého?

Nie ste normálni.

* * *

Mama varila celkom iný džem – hoci tiež z višní, kyslých, primoskovských. Vladimírska odroda, po šesť rubľov vedro. Červenú sladkastú brečku, kde-tu bobuľa, nalievala do litrových a pollitrových pohárov. Nechaj to tak, to je na zimu! Pre mňa zvýšila len pena. Ružová, pórovitá, ako rýchlo tuhnú-ca mäkká pemza. Pamätáte sa? Ako to budú zapíjať čajom! Otec vyžadoval počkať na večeru, nebyť pažravý – ty si teda prasa! Choď si umyť ruky, lenivec. Nič z teba nikdy nebude. Prišiel z práce, dlho sedel v spálni s nohavicami spustenými po členky, hľadel do steny, zhrýzal sa akýmisi svojimi nevída-

nými tajnými dospelými neúspechmi. Potom šiel do kuchyne a jedol pohánkovú kašu, zrnitú, hnedú, namiesto chleba ju zajedal kolieskom ružovej diétnej salámy. Mne ju nedávali. Teda dávali, pravdaže, no saláma sa nesmela jesť ako chlieb. Ani namiesto chleba. Len spolu s ním. Veľmi málo hračiek, potrhane knižky, nohavice, z ktorých som vyrástol, skôr ako ďalšia výplata dorazila do zaslúbeného okienka pokladnice otcovej fabriky.

Asketické, overené inštrumentárium sovietskeho detstva.

Úlohy máš spravené?

Ešte nie.

Ech, si ty len povaľač! Na koho si sa podal? Chlieb si kúpil?

Stál som ako soľný stĺp, čakal som, že mi dá drobné. Zhúžvaná sieťovka v hrsti, oškreté kolená, zošliapané hnedé sandále z obchodu Detský svet. Primalý a úbohý na protest.

Čo čakáš? Peniazééé? Za peniaze vie nakúpiť každý somár. Kúp bez peňazí. A nefňukaj!

Prečo to robil? Spevňoval mi charakter? Žal osud?

Ani vypovedať sa nedá, ako som ho nenávidel.

A nič. Nič sa doteraz nezmenilo.

* * *

Orechy zmiešame s pomliaždenými buchtičkami. Pridáme dva poháre cukru a pol pohára oleja. Mal by byť olivový, ale kto vtedy o ňom počul? Takže slnečnicový. Predával sa v sklených fľaškách. Stál rubel päť kopejok. Nie, to možno u vás deväťdesiatdeväť kopejok. U nás na rohu v potravinách rubel päť. Chladné sadrové klenby, monumentálne mramorové popravia predavačiek. Príliš majestátne, aby to pohoršovalo. Matróny. Najprv k pultu, potom k pokladnici zaplatiť a s účtom nazad k pultu. Ako keď sa tká na krosnách. Polovicu čierneho a biely. Dvadsať deka masla. Ešte pri pokladnici dvakrát prerátať výdavok. Keď som začal chodiť do školy, boli sme doma s peniazmi veľmi natenko, zo záloh a výplat rodičov sa

nijako nedalo vyjsť. Ako keď začínajúci šarlatán astrológ zostavuje horoskop. Ani kopejkové sovietske ceny nezachránil matku pred nekonečným ponížujúcim prerátavaním. Aj ja som sa perfektne vyrovnával s ťažkými vreckami – dvojkopekky, desaťkpekky, veľmi zriedka masívna poľrubľovka. Blahoslavení, čo nevedia rátať, lebo žijú v pozemskom dostatku a vôbec nepremýšľajú o kráľovstve nebeskom. Sami si preliezajte ucho ihly. A my sa aj tu celkom slušne prestravujeme.

Drobné sa najprv dlho zhrňali do hnedej škatuľky od indickej kávy s prsnatou smutnou huriskou na plechovom boku. Drahá káva. Ktosi ju kedysi daroval našim. Pili ju na veľké sviatky, delikátne pridávali do šálky kondenzované mlieko. Sviatky sa skončili, no plechovka ostala – ako symbol, ako pripomienka, stala sa dočasným útočiskom pre drobné mince. Kto by mohol vyhodiť taký poklad? Matka ešte aj celofánové vrecúška pláchala v mydlovej vode a dlho ich sušila, mastné, ovešané ťažkými kvapkami. V lepších domácnostiach zbierali desaťkpekky, s cinkotom ich hádzali do fľaše od sovietskeho šampanského, cez hrubú sklenú zeleň sledovali, ako sa dvíha úroveň dostatku a sebavedomia.

Tí najtrpezlivejší nazbierali až po hrdlo – sto rubľov.

O niečo takom sme my ani len nesnívali.

Plechovka od kávy sa nikdy nezaplnila ani len do polovice. Matka do nej občas hrabla, previnilo krútila hlavou. No dobre. Maslo nekupuj, synček. Netreba. Len kefir. Otec sa o domácnosť nikdy nezaujímal. V podstate sa nezaujímal o našu biedu, nevysvetliteľnú, čudnú, čosi ako prekliatie. A veď očividne bol veľkým zvieraťom vo svojej fabrike – inžinier, neskôr (pravda, nie dlho) dokonca hlavný inžinier. Musel slušne zarábať.

A tak napriek všeobecnej hojnosti sme žili biedne. Nie, inak – žili sme biedne a zle. Mama mlčala. Otec sa rozčuľoval. Ja som rástol. Ani koláče sme nemali, ak, tak len šišky s lekvárom z kantíny, zo spoločnej kade. Po štyri kpekky. Gumové cesto. Pľuvanec hnedastej plnky. Premastený papier, cez

ktorý sa dalo čítať ako cez neviditeľnú sluďu. Spôsob premeniť aj ten najbezvýznamnejší text na skutočnú vzácnosť.

Takže orechy, dva poháre cukru, pomliaždené buchtičky, pol pohára rastlinného oleja, jedno vajce. Dobré vymiešame. Pridáme višne a džem z ruží. Ešte raz premiešame – najprv lyžicou, potom rukami, neveriacimi svojmu šťastiu. Kyprá sladká kopa. Trochu sa lepí na prsty. Zdržať sa a neoblízať ich sa prakticky nedá. Voľakedy, tuším som to už hovoril, sa namiesto višní pridávala pomarančová kôra, namiesto džemu z ruží aníz a muškátový oriešok. Zhovorčivá žena so svetlými očami sa smiala, odlamovala kúsky, ukradomky ich strkala do úst ufuľaným, večne hladným deťom, striedavo vlastným a cudzím. A slnko, čo sa pretlačilo pomedzi prepletené tesné strechy, takisto všetkých bez rozdielu hladkalo po horúcich hlavičkách.

Čo ešte ostalo? Cesto. To si netreba ani písať, to je jednoduché. Vajce, trochu múky, ľahký zelený olej do dlaní, zložených do mištičky. Biele víno z ťažkej fľaše, ohriatej za celý deň. Štipka sódy v ešte sladkých neobratných prstoch. Rozvaľkať natenko, zvinúť do rolády, umiestniť čo najbližšie k srdcu – tam, kde to rovnomerne hreje, najväčšmi páli, najlepšie dozrieva. Držať, kým sa neupečie doružova.

Vedieť, že nikdy nezanikne. Nepominie. Nikdy nestvrdne, bude len týždeň po týždni, rok po roku pomaly vysychať, no nestratí ani molekulu sladkosti, ani grán trpkosti. A potom sa opäť zjaví jasnooká žena, opálené deti a slnko, ktorému nikde na svete niet páru, ti labou prehrabne vlasy.

To nikdy nepominie, Maľa.

Vieš to. Vždy si to vedela. To bude navždy.

Myslíte si, že viem variť? Nie, neviem.

Nič, viem len tú baklavu.

Druhá kapitola

Už v detstve ho volali Ivan. Nikdy inak. Ivan – priniesol ťa Cigán! Odporné. Vychovávali naozajstného človeka. Presnejšie, vychovával ho otec, ako do vianočnej husi pchal doňho to, čo sám pokladal za rozumné a jedlé. Matka čoraz väčšmi mlčala. Bola nikto – tenká, belavá. Aj byt okolo nej ticho zarastal tenkým belavým prachom. Matka po ňom prechádzala prstom, kreslila po politúre jasný pásik, hnedý, slabý, ako živý. Potom spustila ruku, akoby ustala, a na príborníku zanechala čosi ako nedopísané písmeno alebo tajný neznámy znak.

Všetko zbytočne.

Všetko bolo naozaj zbytočné – upratovať, hýbať sa, žiť.

Byt (trojizbový, kvalitný, svetlý ako samotný otec) polovicou okien zízal na železničnú vlečku. A tu v noci, tu cez deň, no ktovie prečo vždy nečakane kričali blížiace sa vlaky, zúfalo, akoby boli ranené. Matka sa zakaždým strhla, na chvíľu sa zobudila a opäť nechápavo zmlkla, zvonka aj znútra. Jedna z izieb, tá najväčšia, bola celá otcova. Jeho pracovňa. Komic-ké. Keď otec pracoval (čo robil? prečo?), v byte vládlo opatr-né ticho – krehké, neisté ako ozdoba na vianočnej jedličke. Matka chodila po prstoch, dvíhala nohy, pstkala na syna, na vlaky, ba aj na čajník, v ktorom neopatrne zovrela na sporá-ku voda. Budeš čaj, Seriožka? Dvere pracovne mlčali. Matka so vzdychom odniesla táčnu do kuchyne, opatrne ju položila na stôl, aby nezahrmotala. Šálka, tanierik, kostný porcelán, ktorý sa nevedno ako dostal do domu. Len pre otca. Všetci ostatní pili z fajansového. Cukornička. Mištička so spomenu-

tým višňovým džemom, pripomínajúcim pomaly zasychajúcu ranu. Na tanieriku sušienky rozložené ako karty do vejára. Matka im hovorila keksíky. Chceš keksík, synček? Chytila Ogariova, malého, nešikovného, za ruku, pritisla si ho k sebe. Ššš! Tichučko, prosím. Ocko pracuje.

Čerthovie, čomu sa tam venoval. Obyčajný fabrický inžinier.

Trpel? Premýšľal? Pracoval na nejakom vynáleze?

Okrem otca v pracovni prebývali takisto tajomné neživé predmety. V jednom kúte činky, v druhom písací stôl, celkom prázdny. Nad stolom visela fotografia, čiernobiela, zvlneaná, obyčajnými pripínáčikmi pribodnutá na tapetách. Jediná, bola na nej hrdzavá škvrnka. Na fotografii bola step. Nič len step – pustá, jednotvárna, uprostred preťatá takisto jednotvárnou a fádnu cestou, odvádzajúcou pohľad za neviditeľný obzor. Cvičenie perspektívy. Hľadel na ňu podistým celé hodiny. Premýšľal. Spomínal. Aká step to bola? Prečo ju mal pred očami? Ocko, čo je to? Idúcky ho nevšímavo odstrčil, akoby to bol zavadzajúci konárik. Šiel ďalej. V pracovni sa ešte krčil diván, postarší, nepekný, hanblivo sa skrýval pod chlpatou čierno-bielou károvanou dekou. Žeby tu otec spával? Chernel, ako sa hovorilo na vojenčine.

Nikto nevedel. Pýtať sa bolo zbytočné.

Ogariov mal prísne zakázané vstupovať do pracovne. Otcove zákazy pretínali svet v najrôznejších, priam neskutočných uhloch. Ako červené laserové nitky fantastického systému ochrany. Pohneš sa, brnkneš do neviditeľnej ostrej nitky a vzápätí zo všetkých strán čosi zavyje, skríkne, krátko a strašne švihne. Otvorenou dlaňou. Deti bolo treba biť, ešte stále to platilo, bolo ich treba biť, trestať – obeta predkom, ponaučenie potomkom. Dievčatám náležala istá úľava – prvá výhoda pohlavia, jedna z mnohých. Ich voľajako zvlášť nemlátili, buď ich naozaj ľutovali, alebo prenechávali toto právo budúcemu manželovi. Ako zákusok, na neskôr. Ogariov bol chlapec. Ešte pred niekoľkými storočiami by ho

otec mohol pokojne zabiť. Mal na to plné právo. Vyrhol by zlo. Zasiaľ by cnosť.

Kto by sa nezhrozil pri myšlienke o nevyhnutnosti zopakovať si detstvo? Kto by nedal prednosť smrti?

Svätý Augustín.

Takže dá sa povedať, že Oragiov mal šťastie.

Po zauchu sa otec naklonil – pevné líčne svaly, začíarkané tmavými štetinami, rovný nos, husté obočie, priam dievčenské. Sobolie. Krásny ako obrázok. A spýtal sa – vieš, za čo to bolo? Jednoduchšie bolo prikývnuť, súhlasiť, zažmúriť oči a skočiť cez horiacu obruč. Inak hneď za zauchom nasledovala kázeň. Otec si ho postavil medzi kolená – stoj, ani muk, na mňa sa dívaj, povedal som! neuhýbaj očami! – a stručne, zo štyridsať minút, rozprával o zodpovednosti, o požiadavkách, právach a povinnostiach každého člena, o – zdochneš pod plotom, o – ja v tvojom veku. Ogariov zachmúrene mlčal, čakal, kedy sa to konečne skončí. Trpel. Obaja trpeli, pravdaže. V povzbudzujúci účinok pochvaly otec neveril. Chváliť dieťa znamená len ho kaziť. Pochopil si, čo som povedal? Môžeš ísť. Keď vyrastieš, poďakuješ sa mi. Ogariov sa vykrútil z oceľového zovretia kolien, pokorený, no neskrotený. Vyrásť! Áno. Presne to chcel. Ale nie preto, aby sa poďakoval.

Matka ho nikdy netrestala, ale tak ako otec nikdy ho ani nepochválila. Bola tichá, netelesná, láskavá. Žiarila svetlom odrazeným od otca ako luna. Serioženka, nie si unavený? Serioženka, včera si bol zasa tak dlho hore? Serioženka, budeš večerať? Ogariov sa žiarlivo vrtel, bodal hlavou do matkinej dlane ako vyhladnutý kocúr – aj ja som tu, aj mne dajte! –, hladkala ho bezmyšlienkovite, roztržito, nevšímavo. Odtlačala rozorvaného Doktora Jajbolí, podávané kocky.

Počkaj, synček. Nevyrušujme ocka.

Pracovala na pošte. Sedela tam schúlená celý deň za drevenou priehradkou, takže návštevníci, aj keď sa nahli, videli len cestičku v plavých vlasoch, dlhých, lesklých, kučeravých.

Mladých. Také majú divadelné a filmové herečky. Aká úžasná farba! Sama si ich farbíte, AnnaVanna? Alebo v kaderníctve?

Matka dvihla podlhovastú tvár, bledú, priam stearínovú. Bezfarebné oči, mäkké zvädnuté ústa – všetko neúprosne klesalo, zosúvalo sa. Ogariov už vo veku, keď všetky mamy sú rozprávkové princezné, vedel, že jeho mama nie je pekná. Drsné slovo. Veľmi drsné. Matka sa opäť zhrbila nad potvrdenkami, nevhodná otázka o farbe odvisla vo vzduchu. Matka sa nepokúšala ani trochu skrásliť, hoci každá hlupaňa vie, že aj to najúbohejšie úsilie časom stačí na uzmierenie ak už nie Boha, tak aspoň ľudí. Aspoň ľudí.

Ale nie, ani rúž, ani púder, ani súcť so sebou.

Nič ženské.

Tiene na viečka Ogariov prvý raz videl zblízka, keď sa zjavila Maľa. Hladká, stáby ebenová škatuľka. Tiché šťuknutie. Zrkadlo. Jemné štetôčky. Okrúhle rôznofarebné korýtka. Ako farby na maľovanie. Značka Neva – pamätáte sa na Nevu? Vyťúžený Leningrad. Tie boli lepšie. Ak si sa opatrne dotkol prstom, na brušku ti ostala tenučká vrstva perleťového prášku. Akoby si pohladkal živého motýľa. Smrťihlav. Pávie oko. Mlynárik kapustný. Admirál. Aký admirál? Aha! Taký čiernohnedý a dohrdzava. My sme mu nehovorili admirál, ale babôčka. Maľa sa na okamih odtiahla od zrkadla a radostne tlieskala. Och, veď to sú moje šminky! Čo som sa ich nahľadala. Kde si ich našiel? Mlčky ukázal na toaletný stolík, ktorý sa skôr podobal na prevrátenú cirkusovú maringotku. Fľaštičky, flakóny, tuby, stužky. Potrhané čipky. Plyšový hrdzavý kocúr, takmer udusený nespočetnými náhrdelníkmi. Kráľovstvo zdobnenín. Veselý bordel. Ak si ostýchavo otvoril jednu zo škatuliek, ozvala sa lambada. Maľa sa smiala, strčila ruku až do samých vnútorností otrepanej melódie, našmátala uletenú náušnicu – aha, tu si! Náhlivo si ju navliekla do horúceho ucha, potriasla hlavou. Je krásna, však? Nie, nie, hoď ju späť. Kam chceš. Aj tak som druhú kamsi zapotrešila.

Takže to sa volá šminky.

Matka nič také nemala. Matka sa nesmiala, nemaľovala sa, ba ani nevoňala. Nenosila prstene ani náušnice, nijaké ozdoby. Nič. Mimochodom, otec jej ani nič nedaroval. No Maľa ochkala vo vytržení – božíčku! – a celé hodiny sa neodlepila od výkladov. Halierové plastové klipsy. Čierna perla v bielom zlate. Insitné vypaľované serepetičky. Všetko, čoho sa dotkla, skrásnelo. Ožilo. A matka sa ako tridsaťročná z ničoho nič ostrihala. Nakrátko, ešte kratšie ako na chlapca. Jej tvár, beztak neživá, bola doslova tajomná ako u nevýrazných svätých pri cestách, kedysi ochraňujúcich všetky križovatky Európy. Otec si to všimol až o niekoľko dní. Zamračene pokrčil plecami. Nepovedal nič. To on bol krásavec – širokoplecí, urastený, s vlasmi na prehadzovačku, čo mu ako Pavkovi Korčaginovi hneďm krídlom padala na široké jasné čelo. A vôbec, podobal sa na mladého Konkina – tá istá súmerná poctivá tvár dobrého chlapca. Naozajstného hrdinu. A naozajstného darebáka.

Ráno pred raňajkami po pás holý dvíhal v pracovni jednoručné činky, napínal svaly, hlasno ufkal.

Kanec bez srsti.

Zakaždým, keď činka buchla o dlážku, matka sa zachveľa, no Ogariov sníval, že desaťkilová železná kvapka preborí dlážku a zletí nadol k susedom, poláme im nábytok, lustre, úzkoprofilový krištál, susedia zavolajú milíciu a otca zavrú. Nakrátko, na takých desať rokov, to celkom postačí, aby Ogariov vyrástol, aby skrátka chytil dych. No susedia dolu neboli, v prachu a pavučinách sa tam ticho prehánali len potkany. Byt bol na prízemí. Otca, komunistu, ľadoborca, vzorného pracovníka nikdy nikto nezavrie. Ten bude navždy.

Úplná beznádej. Totálne dno.

Otec vošiel do kuchyne – na krku uterák, pod pazuchami spotené chlpy, na svalnatom zadku ovisnuté tepláky. Chlpy na hrudi vyzerali ako veľký plstený orol. Vrhol na syna rýchly pohrďavý pohľad – nijaký ohľad, nijaký súcit, súperili podľa pravidiel dospelých. Vždy. No čo zízaš, chrchliak? Zasa sa

vyhýbaš rozcvičke? Matka náhlivo stiahla zo sporáka praženicu, škrabla vidličkou po liatinovej panvici, nakladala na tanieri. Zošliapané papuče, flanelový župan s vreckami, do ktorých ako do odpadkového koša automaticky strkala všetko, čo jej prišlo pod ruku – papieriky, čo zdvihla z dlážky, ohryzky z jablák, otupný komunálny odpad. Bola od otca staršia o päť rokov, no zdalo sa, že o dvadsať.

Bolo záhadné, ako sa našli a zosobášili. Kde, kedy, prečo? Maľa by to zistila hneď, to je jasné. No Ogariovovi ani len na um neprišlo spýtať sa. Mami, porozprávaj, ako si sa zoznámila s otcom. Obyčajná detská otázka, prívetivá, večerná, prikrývka zakasaná zo všetkých strán – som v domčeku! No matka večer prichádzala len na okamih, neprisadla si, len sa nahla a náhlivo ho ťobla do čela. Náhlila sa do susednej izby k otcovi.

Kroky, šťuknutie vypínača – a živý žltý pásik pod zavretým dverami mizol.

Každé ráno za oknami hulákali vrabce.

Ešte v päťdesiatych rokoch tu nebolo nijaké predmestie, len zopár bezvýznamných dedín, obkolesených zabudnutou cestou ako pupočnou šnúrou, lesík, ohyb rieky Moskvy, zaplavované lúky, tiché chatky. No zrazu sa objavila Moskva, vyvalila sa zo všetkých strán ako vykysnuté husté cesto z kastróla, dedinky ani nevystažovali, ale rozprášili, doslova ich sfúkli z mapy, a na ich mieste vyrástla najprv fabrika, mohutná, štyri budovy, a potom sa okolo nej, priam ako okolo stredovekej citadely, riadiac sa, mimochodom, tým istým všeludským zákonom, začali v sústredených kruhoch plaziť najprv hlučné baraky a potom štvorposchodové činžiaky zvané chruščovky, masívne, tehlové. Po nich akoby pritiahnutá živými ľuďmi priam sama od seba vznikla infraštruktúra a za týmto hrotoťajúcim cudzím slovom sa skrýval stále ten istý prastarý ľudský spôsob života. Len namiesto krámov, krčmičiek a trhovníkov s liečivými bylinkami vyrástli obchody, škôlky, po-